

רבן גמליאל דיבנה – Rabban Gamliel of Yavneh

הרב אביעזר בדין

<p>1. Babylonian Talmud, Gittin 56A</p>	<p>בבלי, גיטין דף נו.</p>
<p>...You can, however, make a request of me and I will grant it. He said to him: Give me Jabneh and its Wise Men, and the family chain of Rabban Gamaliel...</p>	<p>אלא בעי מינאי מידי דאתן לך אמר ליה תן לי יבנה וחכמיה ושושילתא דרבן גמליאל...</p>
<p>2. Mishnah, Eduyot 7:7</p>	<p>משנה עדויות ז:ז</p>
<p>They testified that we may intercalate the year conditionally. There once such a case where Rabban Gamliel went to take permission from the governor in Syria and delayed in returning and they intercalated on the condition that Rabban Gamliel would approve and upon his return he declared: I approve and in fact it was a leap year</p>	<p>מעשה ברבן גמליאל שהלך ליטול רשות מאגמון שבסוריה, ושהה לבוא, ועיברו את השנה על תנאי, כשירצה רבן גמליאל; וכשבא אמר להם, רוצה אני, ונמצאת השנה מעוברת.</p>
<p>3. Mishnah, Rosh Hashanah 2:8</p>	<p>משנה, ראש השנה ב:ח</p>
<p>R. Gamaliel used to have a diagram of phases of the moon on a tablet [hung] on the wall of his upper chamber, and he used to show them to the unlearned and say, did it look like this or this?</p>	<p>דמות צורות לבנות היו לו לרבן גמליאל בטבלא ובכותל בעלייתו שבהן מראה את ההדיוטות ואומר הכזה ראית או כזה</p>
<p>4. Babylonian Talmud, Sukkah 41B</p>	<p>בבלי, סוכה דף מא:</p>
<p>And it once happened that when R. Gamaliel, R. Joshua, R. Eleazar b. 'Azariah and R. Akiva were travelling on a ship and R. Gamaliel alone had a lulav which he had bought for one thousand zuz, R. Gamaliel took it and fulfilled his obligation with it; then he gave it as a gift to R. Joshua who took it, fulfilled his obligation with it and gave it as a gift to R. Eleazar b. 'Azariah who took it, fulfilled his obligation with it, and gave it as a gift to R. Akiva who took it, fulfilled his obligation with it and then returned it to R. Gamaliel.</p>	<p>ומעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא, שהיו באין בספינה, ולא היה לולב אלא לרבן גמליאל בלבד, שלקחו באלף זוז. נטלו רבן גמליאל ויצא בו, ונתנו לרבי יהושע במתנה, נטלו רבי יהושע ויצא בו, ונתנו לרבי אלעזר בן עזריה במתנה, נטלו רבי אלעזר בן עזריה ויצא בו, ונתנו במתנה לרבי עקיבא, נטלו רבי עקיבא ויצא בו והחזירו לרבן גמליאל.</p>
<p>5. Mishnah, Berachot 2:5-7</p>	<p>משנה, ברכות ב:ה-ז</p>
<p>A bridegroom is exempt from the recital of the shema' from the first night until the end of the sabbath, if he has not consummated the marriage. It happened with R. Gamaliel that when he married he recited the shema on the first night: so his disciples said to him: our master, you have taught us that a bridegroom is exempt from the recital of the shema'. He replied to them: I will not listen</p>	<p>חתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון עד מוצאי שבת אם לא עשה מעשה מעשה ברבן גמליאל שקרא בלילה הראשון שנשא אמרו לו תלמידיו לא למדתנו רבינו שחתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון אמר להם איני שומע לכם לבטל</p>

<p>to you to remove from myself the kingship of heaven even for a moment.</p> <p>He bathed on the first night after the death of his wife. His disciples said to him: you have taught us, sir, that a mourner is forbidden to bathe. He replied to them: I am not like other men, being very delicate.</p> <p>When Tabi his slave died he accepted condolences for him. His disciples said to him: you have taught us, sir, that condolences are not accepted for slaves? He replied to them: my slave Tabi was not like other slaves: he was a good man.</p>	<p>ממני מלכות שמים אפילו שעה אחת:</p> <p>רחץ לילה הראשון שמתה אשתו אמרו לו תלמידיו לא למדתנו רבינו שאבל אסור לרחוץ אמר להם איני כשאר כל אדם אסטניס אני:</p> <p>וכשמת טבי עבדו קבל עליו תנחומין אמרו לו תלמידיו לא למדתנו רבינו שאין מקבלין תנחומין על העבדים אמר להם אין טבי עבדי כשאר כל העבדים כשר היה:</p>
---	---

<p>6. Mishnah, Avodah Zarah, 3:4</p>	<p>משנה, עבודה זרה ג:ד</p>
<p>Proclos, son of a philosopher, put a question to R. Gamaliel in 'Acco when the latter was bathing in the bath of Aphrodite. He said to him, it is written in your Torah, and there shall cleave nought of the devoted thing to thine hand; why are you bathing in the bath of Aphrodite?' He replied to him, we may not answer [questions relating to Torah] in a bath. When he came out, he said to him, 'I did not come into her domain, she has come into mine. Nobody says, the bath was made as an adornment for Aphrodite; but he says, Aphrodite was made as an adornment for the bath. Another reason is, if you were given a large sum of money, you would not enter the presence of a statue revered by you while you were nude or had experienced seminal emission, nor would you urinate before it. But this [statue of Aphrodite] stands by a sewer and all people urinate before it. [in the Torah] it is only stated, their gods — i.e., what is treated as a deity is prohibited, what is not treated as a deity is permitted.</p>	<p>שאל פרוקלוס בן פלוספוס את רבן גמליאל בעכו שהיה רוחץ במרחץ של אפרודיטי אמר לו כתוב בתורתכם ולא ידבק בידך מאומה מן החרם מפני מה אתה רוחץ במרחץ של אפרודיטי אמר לו אין משיבין במרחץ וכשיצא אמר לו אני לא באתי בגבולה היא באתה בגבולי אין אומרים נעשה מרחץ לאפרודיטי נוי אלא אומרים נעשה אפרודיטי נוי למרחץ דבר אחר אם נותנין לך ממון הרבה אי אתה נכנס לע"ז שלך ערום ובעל קרי ומשתין בפניה וזו עומדת על פי הביב וכל העם משתינין לפניה לא נאמר אלא אלהיהם את שנוהג בו משום אלוה אסור ואת שאינו נוהג בו משום אלוה מותר:</p>

<p>7. Babylonian Talmud, Ta'anit 29A</p>	<p>בבלי, תענית דף כט.</p>
<p>It has been taught: When Turnus Rufus the wicked destroyed the Temple, R. Gamaliel was condemned to death. A high officer came and stood up in the Beth-Hamidrash and called out, 'The Nose-man [Roman officer confused the Hebrew title Nasi with the Latin word, nasus, nose] is wanted, the Nose-man is wanted'. When R. Gamaliel heard this he hid himself. Thereupon the officer went up secretly to him and said, 'If I save you will you bring me into the world to come?' He replied: Yes. He then asked him, 'Will you swear it unto me?' And the latter took an oath. The officer then mounted the roof and threw himself down and died. Now there was a tradition [amongst the Romans] that when a decree is made and one of their own [leaders] dies, then that decree is annulled. Thereupon a Voice from Heaven was heard declaring, This high officer is destined to enter into the world to come.</p>	<p>תניא: כשחרב טורנוסרופוס הרשע את ההיכל נגזרה גזרה על רבן גמליאל להריגה. בא אותו הגמון ועמד בבית המדרש, ואמר: בעל החוטם מתבקש, בעל החוטם מתבקש. שמע רבן גמליאל, אזל טשא מינייהו. אזל לגביה בצנעא. אמר ליה: אי מצילנא לך מייתית לי לעלמא דאתי? - אמר ליה: הן. - אמר ליה: אשתבע לי. אשתבע ליה. סליק לאיגרא נפיל ומית. וגמירי, דכי גזרי גזירתא ומית חד מינייהו - מבטלי לגזרתייהו. יצתה בת קול ואמרה: אותו הגמון מזומן לחיי העולם הבא.</p>

<p>8. Haggadah of Pesach</p>	<p>הגדה של פסח</p>
<p>It happened that Rabbi Eliezer, Rabbi Yehoshua, Rabbi Elazar ben Azaryah, Rabbi Akiva and Rabbi Tarphon were reclining [at a seder] in B'nei Berak. They were discussing the exodus from Egypt all that night, until their students came and told them: "Our Masters! The time has come for reciting the morning Shema!"</p>	<p>מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.</p>
<p>9. Tosefta, Pesachim 10:11</p>	<p>תוספתא פסחים פרק י:יא</p>
<p>A person must engage in the laws of Pesach all night, even if is just with him with his son, even it is just him by himself, and even between him and his student. It happened that Rabban Gamliel and the Elders were reclining in the house of Beitos ben Zunin in Lud, and they were involved with the laws of Pesach the whole night until the call of the rooster. They removed the tables in front of them and they got up and went to the the house of study.</p>	<p>וחייב אדם לעסוק בהלכות הפסח, אפילו בינו לבין עצמו, בינו לבין ביתו, בינו לבין תלמידו. מעשה ברבן גמליאל וזקנים: שהיו מסובין בביתו של ביתוס בן זונין בלוד, והיו עסוקין בהלכות הפסח כל אותו הלילה, עד קרות הגבר. הגביהו מלפניהם וניערו והלכו להם לבית המדרש.</p>
<p>10. Mishnah, Pesachim Chapter 10:5</p>	<p>משנה פסחים פרק י:ה</p>
<p>Rabban Gamliel would say, whoever has not said [i.e., explained] these three things on Pesah has not fulfilled his obligation, and these are: Pesah, matzah, and maror. Pesah, [the sacrifice] because the Omnipresent passed over [pasah] the houses of our fathers in Egypt. Matzah — because our fathers were redeemed from Egypt. Maror — because the Egyptians embittered the lives of our fathers in Egypt.</p>	<p>רבן גמליאל היה אומר, כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, ואלו הן, פסח, מצה, ומרור. פסח, על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים. מצה, על שום שנגאלו אבותינו במצרים. מרור, על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים.</p>
<p>11. Mekhilta d'Rabbi Shimon bar Yachai 13:8</p>	<p>מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי יג:ח</p>
<p>A person must engage in the laws of Pesach all night, even if it is just him and his son, even by himself and even between him and his student.</p>	<p>חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח כל הלילה, אפלו בינו לבין בנו, אפלו בינו לבין עצמו, אפלו בינו לבין תלמידו</p>
<p>12. Tosefta, Megilah 4:5</p>	<p>תוספתא, מגילה ד:ה</p>
<p>One asks about the laws of Pesach on Pesach, about the laws of Atzeret (Shavuot) on Atzeret and about Chag (Sukkot) on Chag</p>	<p>ושואלין הילכות פסח בפסח והילכות עצרת בעצרת הילכות החג בחג</p>

13. Joseph Tabory, JPS Commentary on the Haggadah, page 38	
These two versions seem to reflect two different approaches to what type of discussion was appropriate for the evening. The approach that was accepted in the standard haggadah was to deal with the history and legend rather than with halakhah. However, the halakhic approach appears even in the standard haggadah: the response to the wise child is to teach him the laws of Passover.	

14. Mekhilta d'Rabbi Yishmael 13:14:1	מכילתא דרבי ישמעאל יג:ד:א
What does the wise son say? "What are the testimonies and the statutes and the judgments that the L-rd our G-d commanded us?" — you, likewise, "open" to him in the halachot of Pesach — "ein maftirin achar hapesach afikoman."	חכם מה הוא אומר, מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' א-להינו אותנו, אף אתה פתח לו בהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

15. Babylonian Talmud, Horayot 10A	בבלי, הוריות דף י.
Rabban Gamliel and R. Yehoshua once traveled on board a ship. R. Gamaliel had with him some bread only, while R. Joshua had with him bread and flour. When R. Gamaliel's bread was consumed he depended on R. Joshua's flour. 'Did you know', the former asked him, 'that we should be so much delayed that you brought flour with you?' The latter answered him, 'A certain star rises once in seventy years and leads the sailors astray, and I suspected it might rise and lead us astray.' 'You possess so much knowledge', the former said to him, 'and yet must travel on board a ship!' The other replied, 'Rather than be surprised at me, marvel at two disciples you have on land, R. Eleazar Hisma and R. Johanan b. Gudgada, who are able to calculate how many drops there are in the sea, and yet have neither bread to eat nor raiment to put on. He decided to appoint them as supervisors, and when he landed he sent for them, but they did not come. He sent for them a second time and when they came he said to them, 'Do you imagine that I offer you rulership? It is servitude that I offer you; as it is said, And they spoke to him saying: If thou wilt be a servant unto this people this day.	כי הא דר' גמליאל ורבי יהושע הוו אזלי בספינתא, בהדי דר' גמליאל הוה פיתא, בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא, שלים פיתיה דר' גמליאל סמך אסולתיה דרבי יהושע. אמר ליה: מי הוה ידעת דהוה לך עכובא כולי האי דאיתית סולתא? אמר ליה: כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את (הספינות) [הספנים], ואמרתי: שמא יעלה ויתעה [אותנו]. אמר ליה: כל כך בידך ואתה עולה בספינה? א"ל: עד שאתה תמה עלי, תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה, רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגדא, שיודעין לשער כמה טפות יש בים, ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש! נתן דעתו להושיבם בראש. כשעלה, שלח להם ולא באו, חזר ושלח ובאו. אמר להם: כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם? עבדות אני נותן לכם, שנאמר: (מלכים א' יב) וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה.

16. Babylonian Talmud, Moed Katan 27A	בבלי מועד קטן דף כ"ז.
Formerly the [expense of] taking the dead out [to his burial] fell harder on his near-of-kin than his death so that the dead man's near-of-kin abandoned him and fled, until at last Rabban Gamaliel came [forward] and, disregarding his own dignity, came out [to his burial] in flaxen vestments and thereafter the people followed his lead to come out [to burial] in flaxen vestments.	בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממיתתו עד שהיו קרוביו מניחין אותו ובורחין עד שבא רבן גמליאל ונהג קלות ראש בעצמו ויצא בכלי פשתן ונהגו העם אחריו לצאת בכלי פשתן

17. Yerushalmi Talmud, Bava Kama 4:3	ירושלמי, בבא קמא ד:ג
<p>The kingdom once sent two officers to study Torah from Rabban Gamliel and they learned from him Torah, Mishna, Talmud, laws, and homilies. In the end they said to him, "your entire Torah is pleasant and praiseworthy except for these two things: that you say 'a Jewess should not serve as a midwife to a non-Jew but a non-Jew may serve as a midwife to a Jewess and a Jewess should not nurse a non-Jewish child but a non-Jew may nurse a Jewish child in the Jews' home.' and 'theft from a Jew is prohibited, but from a non-Jew it is permitted.'" Immediately, Rabban Gamilel decreed that theft from a non-Jew is forbidden due to the desecration of God's name.</p>	<p>מעשה ששילח המלכות שני איסרטיוטות ללמוד תורה מרבן גמליאל ולמדו ממנו מקרא משנה תלמוד הלכות ואגדות ובסוף אמרו לו כל תורתכם נאה ומשובחת חוץ משני דברים הללו שאתם אומרי' בת ישרי לא תיילד לנכרית אבל נכרית מיילדת לבת ישראל בת ישראל לא תניק בנה של נכרית אבל נכרית מניקה לבת ישראל ברשותה גזילו של ישרי אסור ושל נכרי מותר באותה שעה גזר רבן גמליאל על גזילות נכרי שיהא אסוי מפני חילול השם</p>